

«ТАЙВАНСЬКЕ ПИТАННЯ» У СУЧАСНІЙ ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ФІЛІППІН**THE TAIWAN ISSUE IN THE MODERN FOREIGN POLICY OF THE PHILIPPINES****Теленко О.М.,***кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби
Львівського національного університету імені Івана Франка*

У статті досліджено роль «тайванського питання» у зовнішній політиці Філіппін. Окреслено сутність «тайванського питання» та трактування статусу Тайваню його урядом і урядом Китайської Народної Республіки. Небезпека «тайванського питання» криється у потенційній можливості виникнення масштабного конфлікту навколо Тайваню і втягнення в нього безпосередньо або опосередковано інших держав Азійсько-Тихоокеанського регіону, зокрема Філіппін. Визначено чинники, які впливають на зацікавленість Філіппін у Тайвані. Серед них – географічне розташування Тайваню, поживлення торговельних відносин, інтенсифікація взаємних міграційних процесів обох держав. Підкреслено, що хоча між Філіппінами і Тайванем дипломатичні відносини не налагоджені, держави підтримують неофіційні зв'язки за посередництва відповідних організацій. Названо документ Філіппін, у якому йдеться про ризики, які може спричинити загострення «тайванського питання». Визначено важливість Тайваню для Філіппін з географічної, економічної та соціально-демографічної точок зору. Зазначено, що Філіппіни не зацікавлені у загостренні ситуації щодо Тайваню й виникненні масштабного конфлікту між ним і КНР. Показано, що за попереднього президента Родріго Дутерте Маніла активно розвивала відносини з КНР, а за нинішнього президента Фердинанда Маркоса-молодшого відбулося зближення зі США. Це пов'язано із бажанням Філіппін отримати захист від свого союзника у разі загострення ситуації на Тайвані й обмежити вплив авторитарної КНР на внутрішньополітичні процеси своєї держави. Наголошено, що на відносини КНР і Філіппін негативно впливають невирішені територіальні питання у Південнокитайському морі. Загострення цих спорів може спровокувати загострення «тайванського питання». США і Філіппіни розвивають військову співпрацю, розширюється присутність американських військових на філіппінських військових базах. Філіппіни співпрацюють з Японією та Австралією. З цими державами теж укладено угоди військового характеру. Окреслено ризики, якими може загрожувати для Філіппін загострення «тайванського питання».

Ключові слова: «тайванське питання», Філіппіни, зовнішня політика, неофіційні відносини, США, національна безпека, Азійсько-Тихоокеанський регіон.

The article deals with the Taiwan Issue in the Philippines foreign policy. It is outlined the essence of the Taiwan Issue and the interpretation of the status of Taiwan by its government and the government of the People's Republic of China. The danger of the Taiwan Issue is in the potential for a large-scale conflict that can arise over Taiwan. Other countries in Asia-Pacific region including Taiwan can be involved in the conflict in direct or indirect ways. Factors which affect the Philippine's interest in Taiwan are identified. The geographical location of Taiwan, revitalization of trade relations and the intensification of the mutual migration processes of both countries are among them. It is emphasized that although diplomatic relations between the Philippines and Taiwan have not been established, the states maintain unofficial relations through relevant organizations. The Philippine document on risks of the escalation of the Taiwan Issue is researched. The importance of Taiwan for the Philippines from geographical, economic and socio-demographic point of view is determined. It is noted that the Philippines is not interested in aggravating the situation concerning Taiwan and the emergence of a large-scale conflict with the People's Republic of China. It is shown that under the presidency of Rodrigo Duterte Manila actively developed relations with the PRC, and under the current president Ferdinand Marcos Jr. rapprochement with the USA took place. This is due to the desire of the Philippines to receive protection from its ally in the event of an escalation of the Taiwan Issue and to limit the influence of the authoritarian PRC on the internal political processes of its state. It is emphasized that the relations between the People's Republic of China and the Philippines are affected by unresolved territorial disputes in the South China Sea. The aggravation of these disputes may provoke the aggravation of the Taiwan Issue. The United States and the Philippines develop military cooperation. The presence of the American military at Philippine military bases is expanding. The Philippines cooperates with Japan and Australia. Military agreements have also been concluded with these states. The risks provoked by the escalation of the Taiwan Issue for the Philippines are outlined.

Key words: Taiwan Issue, Philippines, foreign policy, informal relations, USA, national security, Asia-Pacific region.

Постановка проблеми. Філіппіни є важливою державою Азійсько-Тихоокеанського регіону. Їхнє географічне положення є і вигідним, і вразливим одночасно: вигідним, бо Філіппіни розташовані на перетині важливих торговельних шляхів, а вразливим тому, що територіальна близькість до Тайваню загрожувє ризиком втягнення їх у конфлікт щодо статусу Тайваню у разі, якщо Китайська Народна Республіка вирішить встановити суверенітет над ним силовим шляхом. Філіппіни,

маючи непрості відносини з КНР у зв'язку із територіальними спорами в Південнокитайському морі, уже зараз зміцнюють військові відносини з Тайванем, США та їхніми союзниками, очікуючи від них підтримки своєї позиції щодо невирішених з Китаєм проблем у разі загострення «тайванського питання». Зовнішня політика Філіппін зазнала суттєвих змін за адміністрації теперішнього президента Ф. Маркоса-молодшого порівняно з політикою колишнього очільника дер-

жави Р. Дутерте, який поглиблював економічну співпрацю з КНР. Це, своєю чергою, вплинуло на ставлення Філіппін до «тайванського питання», що виражається у збільшенні військової присутності США на Філіппінському архіпелазі та поживавленні різносторонніх зв'язків із Тайванем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. «Тайванське питання» в останні роки перебуває в центрі обговорення політологів, дипломатів, журналістів. Про різні аспекти зовнішньої політики Філіппін щодо «тайванського питання» писали К. Абалос, Дж. С. Амадор III, Д. Гроссман, Д. Деспі, Р. С. де Кастро, Н. Пенг, Р. Дж. Хейдариан, М. Шен.

Виокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З безпекової точки зору «тайванське питання» є важливим аспектом зовнішньої політики Філіппін. Ця держава зацікавлена у збереженні статус-кво в регіоні, зважаючи на ризик бути втягнутою у можливий масштабний конфлікт навколо Тайваню. Дослідження позиції Філіппін щодо Тайваню, з'ясування причин, які роблять статус цієї частково визнаної держави важливим для них, аналіз діяльності Філіппін щодо зміцнення свого становища в Азійсько-Тихоокеанському регіоні допоможуть зрозуміти розстановку сил там у разі загострення ситуації. Філіппіни перебувають у складній ситуації, яка змушує їх балансувати між КНР, з одного боку, і Тайванем та США – з іншого. Зовнішня політика Філіппін значною мірою залежить від адміністрації, яка в той чи інший період часу управляє країною. Зміна вектора їхньої політики в напрямі Китайської Народної Республіки чи Сполучених Штатів Америки означає зміну у ступені підтримки Філіппінами Тайваню, оскільки зближення Маніли з Вашингтоном безпосередньо впливає на неофіційне зближення Маніли з Тайбеєм.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідити роль «тайванського питання» у сучасній зовнішній політиці Філіппін, з'ясувати чинники, які впливають на важливість «тайванського питання» і виокремлюють його серед інших актуальних зовнішньополітичних проблем Філіппін, дослідити відносини Філіппін і США в контексті загроз, які криє у собі «тайванське питання».

Виклад основного матеріалу дослідження. Сутність «тайванського питання» полягає у різному трактуванні статусу Тайваню його урядом та урядом Китайської Народної Республіки: КНР вважає Тайвань своїм сепаратистським регіоном, а Тайвань позиціонує себе як незалежна держава. Небезпека «тайванського питання» пов'язана з потенційною можливістю виникнення масштабного конфлікту навколо Тайваню у зв'язку з активізацією КНР у своїх прагненнях отримати контроль над островом силовим шляхом, а також

втягненням у конфлікт, безпосередньо або опосередковано, інших держав Азійсько-Тихоокеанського регіону, зокрема Філіппін. До того ж, у конфлікт можуть втрутитись США, які вважають Тайвань важливим партнером у регіоні.

Філіппіни послідовно підтримують «політику одного Китаю», визнаючи уряд КНР, а не Республіки Китай єдиним політичним урядом Китаю [1]. Це зафіксовано у Спільному комюніке між Філіппінами та Китаєм, підписаному 1975 р. Хоча в останні роки відбулося кілька зустрічей між політиками Маніли і Тайбею, за твердженням міністерства оборони Філіппін, воно не має офіційних відносин з Тайванем у військовій сфері з огляду на політику «одного Китаю» і не планує налагоджувати їх найближчим часом [2]. Хоча Філіппіни не мають дипломатичних відносин з Тайванем, між державами налагоджені неофіційні економічні та культурні зв'язки, які здійснюють Манільське управління економіки і культури і Тайбейське управління економіки і культури [1]. Отже, прагнучи зберегти дружні відносини і з КНР, і з Тайванем, Філіппіни перебувають у складній ситуації пошуку балансу між двома сторонами і використовують для цього усі можливі інструменти впливу.

Свої побоювання щодо можливого втягнення держави у конфлікт навколо статусу Тайваню філіппінський уряд виклав у документі під назвою «Політика національної безпеки на 2023-2028 рр.», затвердженому 14 серпня 2023 р. У ньому зазначено, що «ескалація напруги в Тайванській протоці є «серйозною проблемою», яка може вплинути на країну» [3]. Також наголошується, що загострення стратегічної конкуренції і суперництва між КНР і США зумовлюють зростання напруженості на геополітичному ландшафті регіону [4].

«Тайванське питання» перебуває у центрі уваги філіппінського уряду з низки причин. Серед них – географічна близькість Філіппін і Тайваню, оскільки крайня північна точка Філіппін розташована менш ніж за 100 миль від Тайваню; побоювання філіппінського уряду щодо залучення його держави до «тайванського питання» у разі його загострення; економічна зацікавленість Філіппін у Тайвані, який є високотехнологічною розвиненою державою; працевлаштованість великої кількості філіппінських громадян на Тайвані та ін. [1; 5]. Як зазначає Дж. С. Амадор III, «Філіппіни бачать цінність Тайваню у трьох аспектах: геополітична стабільність, економічна безпека та соціально-культурна сфера» [1]. Інтерес Філіппін до Тайваню має багатофакторний характер, який підсилюється їхнім прагненням забезпечити безпеку в регіоні задля свого гармонійного розвитку. Маніла побоюється загострення ситуації навколо Тайваню та початку масштабного конфлікту, що може дестабілізувати внутрішньополітичну ситуацію Філіппін.

В одному з інтерв'ю, опублікованому 2023 р., нинішній президент Філіппін Фердинанд Маркос-молодший говорив про неможливість уникнути втягнення у потенційний конфлікт навколо Тайваню через географічне розташування його держави [3]. Варто погодитись з думкою Д. Деспі про те, що Філіппіни мають вигідне географічне положення, але воно завжди було як перевагою, так і загрозою для держави зі стратегічних та військових міркувань [2]. Філіппіни разом із Тайванем є ланкою «першого острівного ланцюга», розташованого безпосередньо на шляху до Китаю. До того ж, Філіппіни омиваються Південнокитайським морем, а через нього пролягає один з найбільших торгових маршрутів, яким щорічно перевозяться вантажі на 3 трлн дол США [1]. Філіппіни зацікавлені у збереженні стабільності в «тайванському питанні», побоюючись охоплення конфліктом регіону і дестабілізації економічної та військово-політичної ситуації там. Економічна складова зацікавлення Філіппін у Тайвані полягає в тому, що дві держави є важливими економічними партнерами. Це пов'язано з Новою південною політикою, започаткованою Тайванем 2016 р. з приходом до влади Цай Інвень. Від тоді поштовхалися як торговельні відносини між обома державами, так і міграційні процеси між ними. Почалась активна співпраця у сферах будівництва, охорони здоров'я, науки та фінансів [1].

Філіппінсько-тайванські відносини мають і соціально-демографічний аспект у зв'язку з присутністю на Тайвані 150 000 філіппінських громадян, які працюють на заводах електроніки або у сфері високих технологій, таким чином сприяючи економічному розвитку Тайваню. Загострення ситуації щодо Тайваню призведе до втрати ними робочих місць й змусить повернутися додому [3].

Маніла побоюється, що у разі загострення відносин між КНР і Тайванем щодо «тайванського питання» і спалаху великого збройного конфлікту, невідворотними будуть такі наслідки, як масові потоки біженців, повернення з Тайваню на батьківщину філіппінських громадян, а також поширення конфлікту на Лусонську протоку і навіть на північний Лусон [6].

Отже, географічне розташування Філіппін має вирішальне значення для формування їхньої зовнішньої політики щодо «тайванського питання». Це підсилюється філіппінсько-тайванською економічною зацікавленістю у співпраці, що зміцнює взаємозалежність двох держав і дає поштовх для розвитку низки галузей. Використання людського ресурсу Філіппін у економіці Тайваню забезпечує зацікавленість Маніли у збереженні статусу-кво в регіоні.

За попереднього президента Філіппін Родріго Дутерте Маніла активно розвивала відносини з КНР незважаючи на територіальні спори між

Манілою і Пекіном у Південнокитайському морі, однак за нинішнього президента Фердинанда Маркоса-молодшого відбулося зближення зі США. Це сталося після державного візиту Фердинанда Маркоса-молодшого до КНР, коли не відбулося конкретного прориву щодо невирішених двосторонніх питань, зокрема суперечностей щодо Південнокитайського моря. У відповідь на це філіппінський президент раптово посилив оборонну співпрацю зі США [7]. Дрейф Маніли у бік США непокоїть Пекін. Його офіційна позиція полягає в тому, що «тайванське питання» не є і не повинно стати в майбутньому проблемою між Китаєм і Філіппінами зважаючи на те, що, на думку Пекіна, воно є суто внутрішньою справою Китаю і не підлягає зовнішньому втручання. Про це йдеться на офіційному сайті посольства Китайської Народної Республіки в Республіці Філіппіни і зазначається, що «морські розбіжності між Китаєм і Філіппінами можна порівняти зі сваркою між сусідами, тоді як питання Тайваню є повністю внутрішнім. Різниця між ними не повинна бути розмитою» [8].

На випадок загострення ситуації в Азійсько-Тихоокеанському регіоні у зв'язку з «тайванським питанням» Філіппіни шукають захисту у свого військового союзника США. Серед п'яток індо-тихоокеанських союзників США Філіппіни є географічно найближчим до Тайваню [3]. Дві держави пов'язані декількома угодами військового характеру. Варто зауважити, що після періоду охолодження філіппінсько-американських відносин у військовій сфері відбулося нове зближення двох держав. Так, ще 1947 р. була укладена Угода про військові бази, що надала США право розміщувати свої війська на Філіппінах, однак у 1992 р. американські війська були виведені з території Філіппін на підставі рішення сенату країни. Активізація КНР щодо Тайваню змусила Філіппіни переглянути свою позицію щодо американської присутності.

Уперше «тайванське питання» викликало спільне занепокоєння Філіппін і США в березні 1996 р., після того, як КНР випустила декілька неоснащених боєголовками балістичних ракет, що впали неподалік від узбережжя Тайваню. Цей інцидент підштовхнув американський уряд до зміцнення безпекових відносин з Філіппінами задля швидкого розгортання американських сил у разі загострення ситуації в Північно-Східній Азії. Унаслідок дворічних переговорів Маніла і США підписали Угоду про присутність збройних сил 1998 р., яка вважалася важливою для відновлення військового альянсу двох держав після 1992 р. [6].

Військову складову відносин двох держав було посилено 2014 р. підписанням Угоди про розширену оборонну співпрацю. У ній йшлося про те, що обидві держави можуть використовувати п'ять філіппінських баз для тренувань, встановлення обладнання та будівництва злітно-посад-

кових смуг. 2 лютого 2023 р. представники оборонних відомств Філіппін і США оголосили про те, що держави погодили доступ американських військ до ще чотирьох баз [6]. Частину військових об'єктів надали Філіппіни, а частину збудували заново. Нові бази переважно були розташовані в північних провінціях Кагаян та Ісабела, близько від Тайваню. Згідно з домовленостями, ці бази мають використовуватися головню для операцій з гуманітарної допомоги та подолання наслідків стихійних лих, однак фактично вони мають «подвійне призначення», тобто можуть використовуватися як для гуманітарних, так і для бойових операцій [7].

Отже, зусилля Філіппін і США у військовій сфері зміцнюють позиції США і Тайваню в регіоні. Хоча це чітко не прописано в домовленостях між двома державами, ці бази мають потенціал для того, щоб бути використаними в разі спалаху в регіоні конфлікту, тоді Філіппіни опиняться втягненими в конфлікт як союзник США. Водночас американська присутність може стати додатковим захистом Філіппін у разі збройного конфлікту в регіоні, і гарантією того, що питання територіальних суперечностей з КНР у Південнокитайському морі не буде вирішене на користь Пекіну, який періодично вдається до провокацій проти Маніли на спірній території і поблизу неї.

Задля зміцнення своїх позицій у регіоні Філіппіни намагаються поживити свої зв'язки із союзниками США. До щорічних філіппінсько-американських військових навчань «Балікатан» останнім часом долучаються такі американські союзники, як Австралія і Японія. З цими ж державами укладено угоди про присутність військ з метою поглиблення військової співпраці та досягнення оперативної сумісності між збройними силами Філіппін і партнерів [2]. Налагоджено відносини з такими державами, як Канада, В'єтнам, Німеччина, Велика Британія та ін. [9].

Зміцнення союзницьких відносин Філіппін є важливим ще й тому, що територіальні спори в Південнокитайському морі, до яких ця держава

безпосередньо залучена і «тайванське питання» взаємопов'язані. Існує думка, що, перш ніж активізувати свої дії в Південнокитайському морі, КНР намагатиметься встановити суверенітет над Тайванем, оскільки це підвищить легітимність претензій Китаю в морі. Крім того, якщо Китай захоче вирішити проблему Тайваню силою, то спрямує війська в Південнокитайське море, щоб запобігти втручанням США та Австралії через нього і навіть може скористатися можливістю захопити спірні острови після початку збройного конфлікту навколо суверенітету над Тайванем [10].

Нинішній уряд Філіппін неодноразово висловлював занепокоєння, що непередбачуваність розвитку «тайванського питання» може становити загрозу національній безпеці країни. Залежно від обставин роль Філіппін у конфлікті навколо Тайваню може бути різною: підтримка США; створення міжнародної коаліції та активна участь у ній; активне реагування на ситуацію. Як би не склалися обставини при загостренні ситуації, «Філіппіни визнають себе регіональною зацікавленою стороною та готуються захищати свою національну безпеку, а також захищати та відстоювати інші свої інтереси» [9].

Висновки. «Тайванське питання» посідає виняткове місце в сучасній політиці Філіппін, зважаючи на їхню особливу зацікавленість у збереженні позитивних відносин з Тайванем, США та КНР одночасно. Цьому сприяє географічне розташування Філіппін і геостратегічна ситуація в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, пов'язана із суперництвом США та КНР там. Географічна близькість Тайваню і Філіппін, зацікавленість у їхньому зближенні економічного та соціального характеру стимулюють зміцнення їхніх зв'язків, хоча й без налагодження дипломатичних відносин. Загроза виникнення великого збройного конфлікту навколо Тайваню пов'язана зі зростанням ролі КНР у регіональній і глобальній політиці, змушує теперішню адміністрацію Філіппін дрейфувати у бік Тайваню і США та їхніх союзників, зміцнюючи військово-політичні відносини з ними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Amador III J. S. Taiwan's geopolitics after the 2024 election: implications for the Philippines. *Global Taiwan Institute*. 2024. May 1. UR : <https://globaltaiwan.org/2024/05/taiwans-geopolitics-after-the-2024-election-implications-for-the-philippines/>
2. Despi D. Complexities of Philippine security decision-making on a Taiwan contingency. *Perry World House*. 2024. April 26. URL: <https://global.upenn.edu/perryworldhouse/news/complexities-philippine-security-decision-making-taiwan-contingency>
3. Peng N. Is the Philippines ready for Taiwan conflict? *The Diplomat*. 2023. August 19. URL: <https://thediplomat.com/2023/08/is-the-philippines-ready-for-a-taiwan-conflict/>
4. Philippines seeks risk of conflict over Taiwan as a «major concern». *Reuters*. 2023. August 15. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/philippines-sees-risk-conflict-over-taiwan-major-concern-2023-08-15/>
5. Grossman D. The Philippines is ever more focused on Taiwan. *Foreign Policy*. 2025. January 29. URL: <https://foreignpolicy.com/2025/01/29/us-philippines-china-taiwan-military-defense-security-alliance/>
6. CastrodeR.C. The Philippines' evolving view on Taiwan: from passivity to active involvement. *Brookings*. 2023. Match 9. <https://www.brookings.edu/articles/the-philippines-evolving-view-on-taiwan-from-passivity-to-active-involvement/>

7. Heydarian R. J. Strategic dilemma: the Philippine debate over Taiwan and China. *China-US Focus*. 2024. March 22. URL: <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/strategic-dilemma-the-philippine-debate-over-taiwan-and-china>

8. The Taiwan question should not become an issue between China and the Philippines. *Embassy of the People's Republic of China in the Republic of the Philippines*. 03.20.2024. http://ph.china-embassy.gov.cn/eng/sgdt/202403/t20240320_11263282.htm

9. Abalos K. The Northern connection: what could be the Philippines' role in a Taiwan contingency? *Institute for Security & Development Policy*. 2024. September 24. URL: <https://www.isdp.eu/the-northern-connection-what-could-be-the-philippines-role-in-a-taiwan-contingency/>

10. Shen M. Taiwan's role in the US-Japan-Philippines alliance. *The Prospect Foundation*. 14.05.2024. URL: <https://www.pf.org.tw/en/pfen/33-10697.html>